

A szegedi protestáns egyházak ünnepe a reformáció emléknapiján

(A Délmagyarország munkatársától)
A szegedi protestáns társadalom bensőséges ünnepségek keretében ülte meg október 31-én a reformáció emléknapiját.

Szombaton délután, a reformáció emléknapiján a református egyetemi és főiskolai hallgatók Bethlen Gábor-Köre reformáció emlékünnepeket rendezett a templomban. Ünnepi beszédet Seres Zoltán hitoktató-lelkész mondott, a Bethlen Gábor-Kör tagjai pedig szavalattal, énekszámokkal és zenei számmal szerepeltek. Pándy Emil főiskolai hallgató orgonán játszott, Demeter Margit főiskolai hallgató Árpály Lajos »Kálvin 1535« című költeményét szavalta, Bányai Éva főiskolai hallgató pedig Baló József orgonakíséretével a Bűvös Vadász-ból énekelt áriát. A műsort, amelyet nagyszámú ünnepi közönség hallgatott végig, Makra Sándor főiskolai hallgató beszéde vezette be és Szabó Dániel segédlelkész bibliaolvasása és imája fejezte be.

Szombaton este a Kálvinista Körben protestáns férfiak rendeztek emlékünnepeket és ezen a reformáció áldásáról emlékeztek meg műsoros est keretében. Az ünnepi estet dr. Beretzk Péter, a Kálvinista Kör elnöke nyitotta meg, emlékbeszédet mondott Bucsy István, a kör elnöke. Beszédében a reformáció történelmi értékeit nyújtotta, különös tekintettel azokra az értékekre, amelyeket a reformáció az általános művelődés, az irodalom, az iskolázás és a nemzeti érzés felkeltése terén ajándékozott a magyarságnak. Alkalmi szavalat és ének egészítette ki a szegedi protestáns társadalomnak ezt a fesztélyi találkozóját.

Vasárnap délután a Tisza-szálló nagytermében a szegedi protestáns egyházak tartották együttes reformációi emlékünnepeiket. A nagytermet egészen megtöltötte a szegedi protestáns egyházak közönsége. Gyülekezeti ének után dr. Gelei József egyetemi tanár, a magyarországi unitárius egyház főgondnoka tartott megnyitó beszédet, utána Nagy Piroska főiskolai hallgató Ady Endre »Imádság háboru után« és »Szélid esti imádság« című verseit szavalta. Benkőczy Dániel evangélikus főesperes ünnepi beszédében arra mutatott rá, hogy a reformáció nem emberek műve volt, hanem Isten kényszerítő erejének következménye. Beszéd a próféták vívódásáról és arról, hogy a próféták sem a maguk elgondolásait hajtották végre, hanem kényszerítő hatás alatt cselekedtek. Ezután feltette a kérdést, vajon a mai protestantizmus követi-e ennek az isteni kényszernek a nyomdokaikat. Az ünnepi beszéd után Bán Sándor, a tehetséges, fiatal zongoraművész Beethoven Holdfény-szonátáját adta elő nagy fejlődésszerűen bizonyítást. Kiss István tábori főlelkész zárószavai után az »Eres vár a mi Istenünk« elnevezésével ért véget az ünnepség.

A reformáció emlékünnepe Budapesten

Budapest, november 2. Ünnepi hangulatban zajlott le a Protestáns Napok kiemelkedő eseménye, a reformáció emlékünnepe a pesti Vigadóban. A termet zsúfolásig megtöltötte az ünnepi közönség. A kormány képviselőjében megjelent Reményi-Schneller Lajos pénzügyminiszter, továbbá vitéz nagybacsoni Nagy Vilmos honvédelmi miniszter, Zsindely Ferenc, vitéz Bonczos Miklós, Tomcsányi Kálmán államtitkárok.

Az ünnepi beszédet Tasnádi

Nagy András képviselőházi elnök, a Bethlen Gábor-Szövetség elnöke mondotta. Mindenekelőtt azokról emlékezett meg, akik polgári foglalkozásukat, családjukat, otthonukat elhagyva, fegyverrel kezükben, távol véres harcmezőkön örvénkednek legszentebb javaink felett.

A hitű protestánsoknak — mondotta többek között — Széchenyi István, a nagy katolikus magyar állított örök emléket, amikor 1940 október 3-án a pozsonyi országgyűlés főrendi tábláján kijelentette, hogy »nemzeti-

ségünket a szegény református prédikátorok és a bocskoros nemes emberek viskóiban tartották fenn«.

A nagy lelkesedéssel fogadott beszéd után Ravasz László református püspök mondotta el ünnepi beszédét.

A reformáció óriási esemény-szövedéke — mondotta Ravasz püspök — tulajdonképpen a történelem egyik legnagyobb kockázatvállalása volt. Atyáinknak választaniok kellett és ők választottak.

Az ünnepélyt Kemény Lajos evangélikus püspök elmélkedése zárta be.

»Házi szegényként« halt meg Erdélyi Náci hajdani gavallér cigányprimás özvegye, a gazdag Mészáros Julia

(A Délmagyarország munkatársától)
A halottak napját be sem várta, még kevésbé neki annyira fontos november elsejét, úgy költözött a másvilágra Szeged egykori híres cigányprimásának, Erdélyi Nácinak özvegye, Mészáros Julia.

Régi büszke szegedi polgári családból származott, édesapja Mészáros Pál sütőmester volt: Köpöczpuszta bérloje, nemkülönben bírása. Julia 1855-ben született s 12 éves volt, mikor az apja meghalt. Édesanyja nevelte a romantikus hajlamú szép kis lányt és természetesen nem akadályozhatta meg, hogy bele ne szeressen Erdélyi Náciába, akit nem csak az ország határain, belül dédelgettek, hanem messze külföldön is.

A vagyoni megalapozottság gögje kidobta a cigányprimást, mikor az kérőként jelentkezett, ellenben Náci, (aki a »Kis« jelzést is viselte, megkülönböztetésül a nem kevésbé jövedű apjától), megkontrázta a határozatot és szívének tíz évvel ifjabb Juliáját a teljes zenekara segítségével megszoktette.

Nagy szenzáció volt ez Szeged életében, kísérté a sablon, a kitagadás, az ellenségeskedés, a szerelmes pár azért boldog házasságot kötött, míg Erdélyi Náci 1893-ban agyonlőtte magát. Öngyilkosságának igazi okát ma sem ismerjük, özvegyéből pedig, aki közel ötven évvel élte túl, lehetetlen volt a szót kihuzni. A nyáron emlékeztünk meg róla, milyen idegesen tört ki, mikor emlékezni szerettünk volna vele a multakról.

Akkor se beszéltek, ha megfeszül is! — volt a végső kijelentése.

Élt magában, magának, három háza maradt azon a területen, amelyet a Somogyi-, a Bajza- és a Nádor-utca fognak körül s ma már miniatűr park. Az idők folyamán sok kombináció merült fel körülötte, König Péter ide szeretne volna építtetni a zeneiskolát, ellátva Szegedhez méltó hangversenyteremmel is, de a nehéz esztendőkhöz abbahagyták a nekikészítődéseket. Azért a tervrajz mintha megvolna a mérnöki hivatalban.

A kis-parknyi terület ugyanis ma a városé. Mészáros Julia megunt a lakókkal való zsörtölődést (bár az lett az életelme), a víz előtti épületeken folyton reparálni kellett valamit, a partját mindig elégedetlen, hát 1915-ben felajánlotta omló vakolatú házait alapítványként a városnak. Kapja a jövedelem tisztán maradt részét első-sorban olyan világháborús munkaképtelen, akiről az állam nem gondoskodhat eléggé, másodsorban tehetséges zenésznővendék, végül felsőipari iskolás tanuló.

Ezzel szemben azt kötötte ki, hogy ő élte fogytáig adótól és illetékektől mentesen évi 5000 korona járadékot kap. Halála után pedig rekonának, Erdélyi Antalnak és feleségének — annak, aki túléli a másikat — évi 1000 korona jusson.

Olyan bonyolult közigazgatási lavina indult meg ebből az alapítvány-

ból, amely tele van jogi és pénzügyi részletekkel. Kikötötték, hogy ha a házakat lebontják, úgy az alapítvány felajánlott telkeket és a rajtuk levő tartozásokat a város becsú utján megállapítandó összegért köteles megváltani. Ezt kezeli aztán tovább az alapítvány céljaira készpénzben, vagy állampapírokból.

Ha pedig a házak jövedelmé nem biztosítaná a város részére a kikötött évjáradékot, általában a költségeket, — a város a többletet megtéríti az alapítványi tőkéből. Az alapítvány céljait csak az az összeg szolgálja, ami megmarad.

A szerződést végre 1931-ben megkötötték, ezzel megszűnt az ingatlanok alapítványi minősége s azok becsértékét kezeli Szeged alapítványi vagyonként.

A becsértéket 40.000 pengőben alapították meg, amit 15 éven át 2666 pengőjével törleszt a törzslap-vagyon. Erdélyi Naciné 5000 koronás évjáradékából pedig bírói megállapítással 2331 pengő lett, amit két részletben vett fel, május és november elsején. Ezért említettük, hogy a 87 éves matrona nem tudta bevárni a rá nézve fontos dátumot.

A város az egyre jobban sorvadó házakat lebontatta, kapott az anyagból is 1655 pengőt, aztán az alapítványi vagyonból 20.600 pengő értékben vásárolt 103 darab Nemzeti Bank-részcémet.

Erdélyi Antalék, akik az özvegy halála után élvezhettek volna valamit a vagyonból, már régen meghaltak. Mészáros Juliának nem maradt senkije. Bizalmatlan is volt, alkalmazkodni képtelenül, filigrán kis alakja egyre sorvadott. A lába is eltörött, szédülés érte, október elején valahogyan gondoskodni kellett róla, azért a polgármester bevittette a városi szegényházba, irtalmas nővérek ápolására bízva. Akkor már eszméletlen volt, nem is tért többé magához. A belvárosi temetőben helyezték örök nyugalomra a családi sírboltban, az ara mellé, ahol évtizedek óta be volt véve a neve márványemlékébe.

Mészáros Julianna 1855—

Most már csak az idej évszámot kell pótolni és akkor véget ért a hajdani szép regény, mint a világon minden.

Náci annakidején 200 cigány hegedűje siratta, az özvegyéről azt se tudta senki, hogy meghalt. Részbe lehet ebben annak is, amit most nyilvánvalóan hivatalból kell rendbehozni.

Ki kerül a szegényházba? A város szegénye, akinek magáramaradtságában nincs senkije. A jó kedves nővérek, profán világi dolgokban járatosok, mit tudhassák, hogy ki az az Erdélyi Ignác, mit jelent a hegedűszó, habár régen elosztott is az étherben? Odavitték hozzájuk ápolásra, kötelességük ezen túl nem terjed, — hát a halálakor bejelentették az anyakönyvi hivatalnak, hogy meg-

halt egy »házi szegény«. Hogy csak »szeretlélázi ápoló« volt, az már magasabb distinkció, de tény, hogy özvegy Erdélyi Nacinét háziszegényként anyakönyvelték el.

Ez az, ami hivatalból történő kiigazításra szorul. Aki évi 2331 pengőnyi évjáradékot kapott Szeged városától, az semmiképpen sem szegény, még kevésbé házi. A hajdani gavallér cigányprimás is megfordulna a sírjában, hát még egykori Mészáros Pál sütőmester, akinek parancsoló szavától visszhangzott valamikor Köpöczpuszta.

Tamási Aron és a »Csalóka szívérvány«

A budapesti Nemzeti Színház a közelmúltban mutatta be Tamási Aronnak, a legkiválóbb erdélyi írónak »Csalóka szívérvány« című színjátékát. Tamási új darabja, akárcsak az eddigiek, egy kicsit idegenszerű, egy kissé talányos és szimbolikus. A »Csalóka szívérvány« azonban úgy látszik, eredetiségben meghaladja még az eddigi Tamási színjátékokat is, mert — most történt először, — a budapesti közönség nem értette meg (?) a darab szimbolikáját és furesallotta a talányokat, amelyeket az erdélyi költő feladott számára. Egyik budapesti színházi lap ez alkalomból interjút csinált Tamási Aronnal. A kitűnő író így nyilatkozott darabjáról s a darabnak a közönségre gyakorolt hatásáról:

»Nem tehetek róla, ha nem értik s hiába magyarázom meg jobban, mint ahogy megírtam. Vagy az a helyzet, hogy nekem van igazam, vagy az, hogy a közönségnek, ezem nem lehet segíteni. Ha neki van igazam, homályos és nem sikerült a mű, ha az írónak, akkor a közönség nézzen meg olyan darabokat, amelyeket megért.«

Arra a kérdésre, hogy nem volt-e Tamási mondanivalójában némi kiábrándultság a műveltségéből, a városi életből, Tamási így válaszolt:

»A darab nem a műveltségről szól, hanem a félműveltségről. A magunk életéből való menekülés mindig problémája volt az irodalomnak, de ma különösen lényegbevágó probléma. Mindenki irigyli a másik könnyebb sorsát ezt apasztja és meztelen irigységet ömaga előtt azzal takargatja, hogy azon a helyen, ahol a másik áll, ő sokkal több hasznot tudna hajtani a társadalomnak. Minél kevesebb munkával elérni a célt, ez a feladata. Hát nem bujtunk mi egy más bőrbe? Nézzen körül. A politika színházát akar csinálni, az író kereskedelmi vállalatnál helyezkedik el. Mindenki másra vágyik. A boltos, hogy írjon; az író csábítja, hogy boltos legyen. S abban, hogy ez van s hogy az emberek nagyrésze ebbe a hibába esik, nem a félműveltség a bűnös? Nem minnységgel értem a műveltséget. Az a művelt ember, akinek a műveltsége biztos alapokon nyugszik.

A hegyek közül jött ember megszűre ellát... Tamási Aron is hamar meglátta azokat a hibákat, amelyeket csak a hűszeszendő kényszer-elzigeteltségben élt erdélyi remete szerető és feltű szemé láthat ily tisztán és leplezetlenül...

Olvassa a
Délmagyarországot,
hirdessen a
Délmagyarországban!